

УДК 355.244.1+791.43-252.5

РАЙХЕРТ КОСТЯНТИН,

кандидат філософських наук, доцент кафедри філософії та методології пізнання,
Одеський національний університет імені І. І. Мечникова

"KURONEKO BANZAI" ТА "NIMBUS LIBERE" ЯК ПРИКЛАДИ АНТИАМЕРИКАНСЬКОЇ ВІЙСЬКОВОЇ ПРОПАГАНДИ

У статті обґрунтовується роль анімації у пропагандистських кампаніях сторін протистояння під час Другої світової війни. Як приклади антиамериканської військової пропаганди аналізуються японський анімаційний фільм *Kuroneko Banzai* та французький анімаційний фільм *Nimbus Libere*, в яких були використані персонажі американських анімаційних фільмів. Установлено, що мета анімаційних інструментів в обох сторін протиборства була однаковою - принизити ворога й дати вихід емоціям солдатів та населення. Разом із тим, способи досягнення цієї мети в авторів анімаційних пропагандистських фільмів відрізняються, якщо японські фільми намагаються демонізувати американців і зобразити їх як злих загарбників, то американські вдаються до прямого глузування та грубого гумору щодо японців та німців. На думку автора, це пов'язано з культурними відмінностями мілітаристських Японії та Німеччини та демократичних США.

Ключові слова: анімація; Друга світова війна; пропаганда; США; Франція; Японія.

Постановка проблеми і стан її вивчення. Одним із медіа, який американці використовували як засіб пропаганди під час Другої світової війни, була анімація [5-8]. Здебільшого така анімація призначалася для створення або підйому морального духу пересічних американців. Проте також вона виконувала терапевтичну функцію, суть якої полягала у вивільненні люті та незадоволеності через глузування та грубий гумор. Певною мірою ця анімація відображала американську культуру війни та відігравала роль простої розваги. Цікаво, що американська пропагандистська анімація не нехтувала використовувати популярних анімаційних персонажів. Наприклад, в анімаційному фільмі *Der Fuehrer's Face* ("Обличчя Фюрера", він же: *Donald Duck in Nutzi Land* "Дональд Дак у божевільній (нацистській) країні"), створеного режисером Джеком Кінні за сценарієм Джо Гранта та Діка Г'юмера в 1943 році, відомий диснейвський персонаж Дональд Дак бачить нічне жайгтя, в якому він працює на націонал-соціалістів, фашистів і японських мілітаристів. В анімаційному фільмі компанії *Warner Brothers, Bugs Bunny Nips the Nips* ("Багз Банні кусає япошок"), створеного режисером Фріцем Фреленгом за сюжетом Теда Пірса в 1944 році, відомий ворнерівський персонаж кріль Багз Банні розбирається з японськими солдатами на якомусь тихоокеанському острові.

На нашу думку, використання відомих анімаційних персонажів у пропагандистській анімації підсилює саму пропаганду через те, що пересічний глядач, який і так, як правило, сприймає анімацію як дитячу розвагу та не усвідомлює того, які смисли вкладають йому в голову, був знайомий із цими персонажами. Крім того, сприйняття візуальної інформації відбувається поза порогом усвідомлення, через що це сприйняття нівелює роботу так званих "фільтрів недовіри": на відміну від текстів, побачене сприймається людиною як найбільш правдиве [2, с. 69]. Більше того, якщо пропагандистську анімацію дивиться дитина, то на неї така анімація впли-

ває ефективніше, оскільки діти, на відміну від дорослих, не здатні символізувати свої емоції у вигляді слів, жестів або образного мислення [4, р. 666].

Між тим, в історії військової пропаганди ХХ століття можна зустріти випадки антиамериканської військової анімаційної пропаганди, коли залучалися відомі персонажі американських анімаційних фільмів. Тут передусім маємо звернути увагу читача на японський і французький зразки. У 1933 році на екрани кінотеатрів вийшов семихвилинний анімаційний фільм Йосіцугу Танакі, відомий в Інтернеті під назвами "Злий Міккі Маус нападає на Японію" (*Evil Mickey Attacks Japan*) і "Момотаро проти Міккі Мауса" (*Momotaro vs. Mickey Mouse*). Утім, справжніми назвами фільму треба вважати такі: 1) オモチャ箱シリーズ第3話 絵本1936年 (*Omochabako Series Dai San Wa: Ehon 1936 Nen* "Серія "Скринька для іграшок", епізод 3: Книжка з малюнками 1936 року") і 2) オモチャ箱シリーズ第3話 黒猫バンザイ (*Omochabako Series Dai San Wa: Kuroneko Banzai* "Серія "Скринька для іграшок", епізод 3: Чорний кіт Банзай"). У 1944 році режисер Раймон Жанін (*Raymond Jeannine*) створив трихвилинний анімаційний фільм *Nimbus Libere* ("Німб визволення"). Про цей анімаційний фільм сучасний глядач міг дізнатися завдяки документальному фільму Клода Шаброля "Погляд Віші" (*L'oeil de Vichy*, 1993), який змонтований з архівних кінофільмів, в основному офіційних кінохронік 1940-1944 років.

Саме аналізу цих двох анімаційних фільмів буде присвячено представлене дослідження.

Мета статті - проаналізувати японський анімаційний фільм *Kuroneko Banzai* та французький анімаційний фільм *Nimbus Libere* як приклади антиамериканської військової пропаганди, в яких були використані персонажі американських анімаційних фільмів.

Виклад основного матеріалу. Анімаційний фільм *Kuroneko Banzai* відкривається сценою на острові в океані. У цій сцені глядач бачить, як танцюють лялька та тваринки під музику, яку виконують на сямісенах (тра-

диційних струнних музичних інструментах японців) мавпи та чорний кіт на панцирі черепахи. Цей чорний кіт дуже схожий на персонаж американських анімаційних фільмів і коміксів - кота Фелікса. Такий момент може видатися дивним через те, що американський персонаж був використаний в антиамериканській пропаганді як позитивний герой. Можна припустити, що використання цього персонажа пов'язане з тим, що творцем кота Фелікса був австралійський (не американський!) аніматор Пет Салліван. Крім того, до 1933 року кіт Фелікс розгубив усю свою популярність у США, хоча стилістика зображення саме кота Фелікса стала шаблоном для зображення американських анімаційних антропоморфних персонажів, таких, наприклад, як Міккі Маус, Багз Банні, Вуді Вудпекер. Утрата популярності була пов'язана з тим, що Пет Салліван не бажав робити повноцінні звукові фільми про кота Фелікса. Це дозволило Волту Діснею зробити Міккі Мауса найпопулярнішим анімаційним персонажем США того часу.

Між тим, танець перериває Міккі Маус, який летить на кажані з мордою Міккі Мауса. У небі він за допомогою свого транспортного засобу пише цифрами "1936", - мабуть, указуючи на час подій, які розгортаються у фільмі. Міккі Маус скидає вниз послання з вимогою звільнити острів.

У цьому місці треба відзначити, що Міккі Маус символізує (уособлює) собою Сполученні Штати Америки. Вимога звільнити острів не випадкова. Це вимога Сполучених Штатів Америки дотримуватися так званої "Вашингтонської морської угоди 1922 року" (відома також як "Договір П'яти Держав", або як "Договір між Сполученими Штатами Америки, Британською Імперією, Францією, Італією і Японією, підписаний у Вашингтоні 6 лютого 1922 року"). Ця угода передбачала обмеження озброєння (лінійних флотів, підводних флотів, сухопутних військ) і заборону будівництва укріплень і військових баз на цілій низці територій у Тихому океані.

Однак, на думку японських військових, згадана угода суперечила Південному Тихоокеанському мандату, виданому Лігою Націй Японії в 1919 році. Згідно з цим мандатом, офіційно визнавалася японська окупація колишніх німецьких колоній у Мікронезії північніше від екватора та право Японії управляти ними. Виконуючи умови мандата категорії "С", Японія розпочала освоєння островів як складової частини своєї імперії. Була ухвалена програма інтенсивного економічного розвитку та стимулювання імміграції. Незабаром кількість японських, окінавських і корейських іммігрантів почала удвічі перевершувати кількість острів'ян. У 1930-х роках Імператорський флот Японії почав споруджувати на підмандатній території порти, аеродроми, укріплення й іншу військову інфраструктуру. Острови розглядалися як "непотоплювані авіаносці" й відігравали важливу роль як із точки зору оборони власне Японії, так і для планів наступальної війни. Зважаючи на те, що такі дії Японії порушували Вашингтонську морську угоду 1922 року, самі японці прогнозували, що можлива війна з Сполученими Штатами Америки за панування в Тихоокеанському регіоні. Власне, саме про це йдеться у фільмі *Kuroneko Banzai*. Фільм готував пересічного японського глядача, передусім дитину, до можливої війни зі Сполученими Штатами Америки.

Повертаючись до аналізу фільму *Kuroneko Banzai*, треба сказати, що чорний кіт не погоджується з вимогою Міккі Мауса, підпалює послання та повертає його Міккі Маусу. Обпікшись буквально та фігурально, Міккі

Маус шаленіє та розпочинає війну, попередньо протрубивши сигнал до нападу. З неба атакує військово-повітряний флот, який складається з безлічі кажанив з мордами Міккі Мауса. Кажани тут уособлюють авіацію США. З моря атакує військово-морський флот, який складається з крокодилів. Крокодили, імовірно, уособлюють водночас кораблі та субмарини США. На суходолі атакують "змії" - сухопутні війська США. Найцікавішим є те, що всі (кажани, крокодили та змії) плюються, як гармати. Плювок тут символізує постріл.

Один з атакованих острів'ян - тигр - біжить разом із лялькою від змії, що атакують. Зненацька з'являється Міккі Маус на кажані та вихоплює ляльку. Тоді тигр кидається до книжки з японськими казками. Мабуть, через це фільм називається *Ehon 1936 Nen* - 'Книжка з малюнками 1936 року'. З книжки з'являється Момотаро - японський казковий герой. Тут відразу треба зауважити, що в цілому промальовування персонажів у фільмі *Kuroneko Banzai* не дуже якісні, тому образ Момотаро у фільмі дуже подібний до образу іншого японського казкового героя - Іссумбосі (一寸法師), який є японським аналогом українського "Хлопчика-мізинчика". Проте з книжки з'являється саме Момотаро. Про його майбутню появу свідчить зображення на книжці: з персика (бросливи) народжується хлопчик, а "Момотаро", 桃太郎, буквально перекладається як "персиковий (бросливовий) хлопчик". Тигр коротко розповідає Момотаро про те, що відбувається. При цьому Момотаро стоїть разом із мавпою та собакою, персонажами з казки про Момотаро.

У цей час ляльку прив'язують до стовпа, а навколо неї танцюють Міккі Мауси та змії. Тут складно зрозуміти, чи є це алюзія на кінофільм 1933 року "Кінг-Конг" (*King Kong*) Меріана Купера або ж це спроба символічно показати, що американці є нецивілізованими дикунами.

Момотаро використовує тигра як пристрій для сигналу до оборони. З книжки з казками з'являється казкові герої: Кінтаро (金太郎, буквально "Золотий хлопчик"), персонаж із великою сокирою; воїн-сохей (сохей = ямабусі, гірський відлюдник-буддист) Бенкей, персонаж із нагіною (японською алебардою) та великим дзвоном із храму Міі-дера; Іссумбосі, персонаж невеликого зросту з великою суповою тарілкою. Також з'являється один персонаж, який грає на бамбуковій флейті (очевидно - сякухаті). Цього персонажа дуже складно ідентифікувати. Він дуже схожий з буддистським ченцем комусо, але не має особливого атрибуту цих ченців - тенгай - головного убору у формі плетеного кошика, що символізує повну відмову від свого "Я". Інший - більш вірогідний варіант - це: казковий герой Урасіма Таро (浦島太郎), який фігурує в розповіді фільму далі.

Далі починається оборона. На суходолі рухається колона на чолі з тигром. Слідом за ним рухаються по суті клоновані персонажі японської казки "Мавпа та краб": мавпи, краби та каштани. Разом із ними йде собака з казки про Момотаро. А також танукі, японський звір-перевертень, якого зображують зазвичай як енотоподібного собаку. Дуже важливо, що у фільмі обігрується одна з казок про танукі - Бумбуку-тягама, в якій танукі перетворюється на казанчик для чаю. Тому танукі у фільмі зображений як персонаж, що поєднує в собі риси казанка для чаю та власне енотоподібного собаки. Подібність казанка для чаю до перших танків згодом обіграється в сцені, коли танукі перетворюється на танк (тут гра слів: "танукі" та "танк" (японською вимовляється як "танку")).

У повітрі на японському зеленому фазані кідзі (персонажі казки про Момотаро, а також птаху-символі Японії) летить сам Момотаро на чолі ескадри з бджіл (клони персонажа з казки "Мавпа та краб").

У воді пливе Урасіма Таро. Спочатку його зобразили в класичному образі - як рибалку з вудкою та коробкою, яку йому подарувала Отохіме, донька Володаря морів Рюдзіна. Пливе Урасіма Таро на черепаці. З казки про Урасіму Таро відомо, що в обличчі черепахи до нього прийшла Отохіме. Тож і тут можна припустити, що ця черепаха - це Отохіме. Слідом за Урасімою Таро пливають риби. Це посилання на те, що в казці Урасіма Таро став богом води. Далі пливають клони Іссумбосі в супових тарілках, які тут виконують функцію човнів. Це - посилання на казку про Іссумбосі, який плив у суповій тарілці рікою Едогава до Киото.

У наступній сцені Урасіма Таро вже постає перед глядачами у вигляді хлопчика, який носить кашкет і підзорну трубу та пливе на черепаці. У руці він тримає сувій, у якому написано: "Імперія живе чи вмирає зі мною".

Далі показуються бої у повітрі та на суходолі. На суходолі краби та каштани намагаються пробитися через змії, але один за одним вони зазнають поразки. Тоді тануки поміщає всередину себе мавпу, краба та каштан, а сам перетворюється на танк і йде у наступ, чавлячи змії.

У повітрі Момотаро та Міккі Маус обмінюються пострілами. Опісля вони вступають один з одним у поєдинок на хмарі. Момотаро використовує як зброю самурайський меч, а Міккі Маус - бейсбольну битку з шипами, більш за все схожу на палицю. Поки триває поєдинок між Момотаро та Міккі Маусом, бджоли винищують кажанів із мордами Міккі Мауса. Кажани буквально вибухають. Момотаро перемагає в поєдинку та скидає з хмари Міккі Мауса. Міккі Маус хапається за край хмари. Але втриматися йому не дає Оні, великий злий ікластий рогатий людиноподібний демон, явно взятий із казки про Момотаро. Оні стукає в бубен - і цим не дає змоги втриматися за край хмари. Міккі Маус падає вниз. Під час падіння його б'є блискавками персонаж, дуже подібний на чорта, - мабуть, це теж Оні.

Міккі Маус падає на землю, прямо до ніг Урасіми Таро. Урасіма Таро відкриває свою казкову коробку та, як у казці про Урасіма Таро, з неї з'являється білий дим і перетворює Міккі Мауса на стару мишу.

Постарілий Міккі Маус із костюмом іде геть під акомпанемент сміху японських казкових героїв і острів'ян. Із натовпу японських казкових героїв уперед виступає старий із казки "Ханасакі дзідза" (花咲か爺, 花咲かじいさん) Старий, який змушує зів'ялі дерева квітнути. Острів'яни просять старого зробити так, щоб знову все зацвіло на острові, - і він виконує їхнє прохання, висипаючи насіння зі своєї чарівної ступи. Зацвітає сакура. Острів'яни знову танцюють і співають.

Цвітіння сакури в японській культурі має важливий символічний характер. Передусім цвітіння сакури - це символ самої японської культури: "У IX столітті, коли виникла необхідність відокремлення власної особливої культури від китайської, японці обрали цвітіння вишні на протигагу "китайському" цвітінню сливи. З того самого часу вишнева квітка починає перетворюватися на унікальний національний символ. Проте у другій половині XIX століття образ сакури втратив свою витончену естетику та сакральний смисл. Святе дерево почало відігравати практичну роль: західна цивілізація агре-

сивно витісняла національну культуру, і сакура - символ вікових традицій - була покликана пом'якшити удар. Стародавня столиця Японії, Киото, з XII століття мала титул хана-но міяко, "столиця квітів", причому під квітами малася на увазі саме сакура. І коли в 1868 році імператор Мейдзі переніс столицю в Токіо, місто почали активно засаджувати сакурою. Вона прикрасила першу "дійсно європейську вулицю" - Гіндзу та перший "дійсно європейський парк" - токійський Уено. До кінця століття квітуча сакура стала ключовим символом імперського націоналізму" [1].

Не менш важливим є те, що сакура як національний символ почала викликати асоціації з готовністю до самопожертви заради Імператора Японії та його країни: "З початку епохи Мейдзі (1868) та протягом наступного століття держава візуально та концептуально естетизувала війну та смерть на полі бою. Символіка квітки сакури тепер трактувалася як "краса душі японця, здатного безстрашно йти назустріч смерті". А військові взагалі перетворили метафору на гасло: "Ти повинен померти за імператора, це такий самий природний процес, як опадання пелюсток квітучої сакури!" Квітка сакури - емблема національного святилища Ясукуні, де з перших років епохи Мейдзі поминають усіх полеглих солдатів Імперії. Спочатку вишневі дерева на території храму саджали заради того, щоб їхні квітки притягували та втішали душі полеглих воїнів. Але на початку XX століття пелюстки сакури, що опадають, почали символізувати солдатів, які добровільно віддали життя заради імператора. Тепер дерева в храмі Ясукуні слід уважати солдатськими душами, що зазнали метаморфози" [1]. Саме цього вчили дітей у японських школах [3, с. 248]. Тому не випадковою є сцена в фільмі *Kuroneko Banzai*, в якій Урасіма Таро постає в образі хлопчика у військовому кашкеті - тут не просто посилання на японську військову уніформу, але й на японську шкільну уніформу, яку створювали на основі військової.

Узагалі виходить, що старий із казки "Ханасакі дзідза" у фіналі фільму *Kuroneko Banzai* виконує роль того, хто робить можливою розраду душ полеглих японських солдатів. Певною мірою у фіналі фільму місце, в якому танцюють і співають острів'яни, символізує храм Ясукуні, де вбиті в бою солдати служать Імператору Японії як богу.

Узагальнюючи все, що було сказано раніше, можна стверджувати, що японський анімаційний фільм *Kuroneko Banzai* є зразком національного військового виховання. Творці фільму домоглися цього, з одного боку, за допомогою залучення образів японських казкових героїв (Момотаро, Урасіма Таро, Кінтаро, Іссумбосі та інші), тобто за допомогою апеляції до японської національної традиції, прихованої в японських казках, і японських національно-культурних символів (сакура), а з іншого боку - через протиставлення тих самих японських казкових героїв, які символізували японські національні традиції та зв'язок з пращурами та, ймовірно, з богами (камі), й американського анімаційного персонажа Міккі Мауса - символа ворога у вигляді Заходу. Зображення такого популярного персонажа, як Міккі Маус, у вигляді ворога було насправді дуже тонким та оригінальним рішенням, спрямованим на демонізацію Міккі Мауса та разом із ним усієї американської культури, щоб протиставити їй свою, традиційну японську культуру, представлену казковими героями.

Міккі Маус зазнав демонізації також у французько-

му анімаційному фільмі *Nimbus Libere*. Сам фільм розпочинається такою сценою: за вікном вечір. Місяць у повні. Стоїть самотній будинок. У будинку горить камін. Французька родина, яка складається з чоловіка, дружини та їхньої доньки, умикає радіоприймач, щоб послухати програму радіо БіБіСі. З динаміків лунає голос радіодиктора: "Лондон веде мовлення! Француз звертається до французів!" - і відразу ж глядачам фільму показують радіодиктора, виявляється, що він ніякий не француз, а єврей. Уже тут фільм намагається грати на антисемітських настроях глядачів.

Радіодиктор продовжує говорити: "Будьте терплячі. Ми вже йдемо!", сповіщаючи тим самим, що англо-американські військові сили вже йдуть визволяти Францію. Тут треба звернути увагу на той факт, що вказаний анімаційний фільм був створений уже після того, як союзні війська висадилися в Нормандії 6 червня 1944 року.

Далі на екрані з'являються бомбардувальники ВПС США. Глядачам показують, хто сидить за штурвалами цих бомбардувальників, - це персонажі американських анімаційних фільмів: Міккі Маус, Дональд Дак і морячок Попай.

У кабінах пілотів літаків знаходяться бомби з написом: "Зроблено в США". Також глядачам показують, що в баштах із кулеметами в цих літаках сидять Гуффі та кіт Фелікс; вони виконують функції повітряних стрільців.

Між Міккі Маусом, Дональдом Даком і морячком Попаєм відбувається простенький діалог, причому цей діалог поданий як якась побутова розмова:

Міккі Маус: "Це - Франція?" (вказує на мапу).

Дональд Дак: "Так, бомби їх!"

Попай: "Міккі, а це правда, що Франція вирощує найкращий шпинат?"

Бомбардувальники скидають бомби.

Знову на екрані з'являється радіодиктор: "Ми йдемо! Ми йдемо! Ми йдемо!"

Французька родина починає радіти. Чоловік каже: "Леоні, ми матимемо стейк зі смаженою картоплею та каву щоранку!" Дружина у відповідь: "І англійські цигарки!" До них приєднується донька: "Та гарячий шоколад із круасанами!" - у цей самий момент на їхній будинок падає бомба та вибухає.

Серед уламків будинку глядачам показують радіоприймач, що вцілів. До нього опускається Смерть. Із динаміків лунає голос радіодиктора: "Це - Лондон! Французькі друзі, наша програма закінчена!". Смерть починає зловісно реготати.

Вочевидь, завданням цього анімаційного фільму є демонізувати англо-американських союзників, які висадилися в Нормандії, щоб змусити пересічних французів не допомагати, а ще краще - чинити їм опір. Творці тонко й оригінально підводять до думки, що нічого доброго від союзників не треба чекати. На вигляд вони милі та кумедні, як популярні персонажі американських анімаційних фільмів, такі як Міккі Маус, Дональд Дак, Гуффі, морячок Попай і кіт Фелікс. Однак за цим "милим і кумедним" приховується смерть, яку вони несуть, цього разу - у вигляді бомбардувань будинків мирних жителів. Мабуть, творці цього фільму вважали, що дитина просто переживе справжній жах через те, що дізнається, що її будинок бажають розбомбити улюблені анімаційні персонажі. Для дорослих анімаційний фільм намагався донести послання, що насправді це - не англо-американські війська намагаються звільнити Францію від німців, а євреї бажають захопити Францію.

Підсумовуючи все сказане, зауважимо:

1. Японський анімаційний фільм *Kuroneko Banzai* 1933 року розповідає історію мешканців одного тихоокеанського острова, на який нападає злий Міккі Маус. Обороняють острів герої японських казок (Момотаро, Урасіма Таро, Кінтаро, Іссумбосі та інші). Сам фільм є зразком національного військового виховання, який, з одного боку, залучає образи японських казкових героїв, тобто апелює до японської національної традиції, прихованої в японських казках, і японських національно-культурних символів (сакура), а з іншого боку - протиставляє тих самих японських казкових героїв, які символізують японські національні традиції та зв'язок із пращурами та, ймовірно, з богами (камі), й американського анімаційного персонажа Міккі Мауса, який символізує ворога у вигляді Заходу. Зображення такого популярного персонажа, як Міккі Маус у вигляді ворога насправді спрямовано на демонізацію Міккі Мауса та разом із ним усієї американської культури, щоб протиставити їй традиційну японську культуру, представлену казковими героями.

2. Французький анімаційний фільм *Nimbus Libere* 1944 року розповідає про те, як відомі американські анімаційні персонажі Міккі Маус, Дональд Дак, Гуффі, морячок Попай і кіт Фелікс бомблять Францію. Сам фільм намагається демонізувати англо-американських союзників, які висадилися в Нормандії, і змусити пересічних французів не допомагати та чинити опір союзникам.

Як можна побачити, японський анімаційний фільм *Kuroneko Banzai* та французький анімаційний фільм *Nimbus Libere* функціонують як такі засоби пропаганди, які намагаються демонізувати американців і зобразити їх як злих загарбників. Це різко контрастує з американською анімаційною пропагандою часів Другої світової війни, яка намагалася, навпаки, принизити ворога через глузування та грубий гумор. Мабуть, такий контраст можна пояснити відмінностями між милітаристськими Японією та Третім Рейхом з одного боку та демократичними Сполученими Штатами Америки з іншого боку в плані культури, але цей момент потребує подальших досліджень.

ЛІТЕРАТУРА

1. Колесников А. Сакэ и сакура. Традиционный японский символ на военных чашках [Електронний ресурс] / А. Колесников. - Режим доступу : <http://www.slovoart.ru/node/66>.
2. Почепцов Г. Г. Имиджология / Г. Г. Почепцов. - М. : Рефл-бук; К. : Ваклер, 2002. - 574 с.
3. Родс Э. Пропаганда. Плакаты, карикатуры и кинофильмы Второй мировой войны 1939-1945 / Энтони Родс ; [пер. с англ. Ю. К. Бардина]. - М. : Эксмо, 2008. - 312 с.
4. Abras M.-A. Comment les enfants perçoivent-ils la mort à travers les médias? / Marie-Ange Abras // Ethnologie française. - 2003. - № 4. - P. 665-672. DOI : 10.3917/ethn.034.0665.
5. Fyne R. The Hollywood Propaganda of World War II / Robert Fyne. - Lanham : Scarecrow Press, 1994. - 245 p.
6. Raiti G. C. The Disappearance of Disney Animated Propaganda: A Globalization Perspective / Gerard C. Raiti // Animation. - 2007. - № 2. - P. 153-169. DOI: 10.1177/1746847707074703.
7. Shale R. Donald Duck joins up: the Walt Disney Studio during World War II / Richard Shale. - Ann Arbor, MI: UMI Research Press, 1982. - 185 p.
8. Shull M. S. Doing Their Bit: Wartime American Animated Short Films, 1939-1945 / Michael S. Shull, David E. Wilt. - McFarland, 2004. - 256 p.

Райхерт Константин,

кандидат философских наук, доцент кафедры философии и методологии познания,
Одесский национальный университет имени И. И. Мечникова

"KURONEKO BANZAI" И "NIMBUS LIBERE" КАК ПРИМЕРЫ АНТИАМЕРИКАНСКОЙ ВОЕННОЙ ПРОПАГАНДЫ

В статье обосновывается роль анимации в пропагандистских кампаниях сторон противостояния во время Второй мировой войны. В качестве примеров антиамериканской военной пропаганды анализируются японский анимационный фильм *Kuroneko Banzai* и французский анимационный фильм *Nimbus Libere*, в которых были использованы персонажи американских анимационных фильмов. Установлено, что цель анимационных инструментов у обеих сторон противоборства была одинакова - унижить врага и дать выход эмоциям солдат и населения. Вместе с тем, способы достижения этой цели у авторов анимационных пропагандистских фильмов различаются, если японские фильмы пытаются демонизировать американцев и изобразить их как злых захватчиков, то американские прибегают к прямым насмешкам и грубому юмору относительно японцев и немцев. По мнению автора, это связано с культурными различиями милитаристских Японии и Германии и демократических США.

Ключевые слова: анимация; Вторая мировая война; пропаганда; США; Франция; Япония.

Rayhert Konstantin,

candidate of philosophical sciences,

associate professor of the department of philosophy and methodology of knowledge,
Odessa I. I. Mechnikov National University

'KURONEKO BANZAI' AND 'NIMBUS LIBERE' AS THE EXAMPLES OF ANTI-AMERICAN MILITARY PROPAGANDA

The study analyzes two animated films - Japanese film *Kuroneko Banzai* released in 1933 and French film *Nimbus Libere* released in 1944 - as the examples of the anti-American military propaganda that uses famous American cartoon characters. *Kuroneko Banzai* tells the story of the inhabitants of one Pacific island who are attacked by vicious Mickey Mouse. The inhabitants are saved by the heroes of the Japanese tales (Momotaro, Urashima Taro, Kintaro, Issun-bōshi etc.). The film is an example of a national military training which, in one hand, involves the images of Japanese fairy tales characters, that is, appeals to the Japanese national tradition hidden in the Japanese tales and Japanese national symbols (sakura), but, in other hand, it contrasts the Japanese fairy tales characters, which symbolize the Japanese national tradition and connection with ancestors and deities (Kami), with American cartoon character Mickey Mouse who stands as an enemy from the West. The portrayal of such popular character like Mickey Mouse as the enemy is actually aimed at demonization of Mickey Mouse and together with him the entire American culture to oppose it to own traditional Japanese culture portrayed by the fairy tales characters. *Nimbus Libere* tells the story of such American cartoon characters like Mickey Mouse, Donald Duck, Goofy, Popeye the Sailor and Felix The Cat who bomb France. The film attempts to demonize the Anglo-American allies landed in Normandy to make ordinary Frenchmen not to help the allies.

Key words: animation; France; Japan; propaganda; the United States of America; World War II.

REFERENCES

1. Kolesnikov, A. (2010), *Sake and sakura. The traditional Japanese symbol on military cups*, available at: <http://www.slovoart.ru/node/66> (accessed 28.07.2014) (Rus).
2. Pocheptsov, G. G. (2002), *Imageology. Moscow, Refl-book, Kiev, Vakler* (Rus).
3. Rhodes, A. (2008), *Propaganda: The Art of Persuasion World War II. An Allied and Axis Visual Record, 1933-1945*. Moscow, Eksmo (Rus).
4. Abras, M.-A. (2003), Comment les enfants perçoivent-ils la mort à travers les médias? *Ethnologie française*, №4, pp. 665-672. DOI: 10.3917/ethn.034.0665.
5. Fyne, R. (1994), *The Hollywood Propaganda of World War II*, Lanham, Scarecrow Press.
6. Raiti, G. C. (2007), The Disappearance of Disney Animated Propaganda: A Globalization Perspective. *Animation*, № 2, pp. 153-169. DOI: 10.1177/1746847707074703
7. Shale, R. (1982). Donald Duck joins up: the Walt Disney Studio during World War II. Ann Arbor, MI: UMI Research Press.
8. Shull M. S. & D. E. Wilt (2004). Doing Their Bit: Wartime American Animated Short Films, 1939-1945. McFarland.

© Райхерт Константин

Надійшла до редакції 26.05.2017